

Fra fremmede Tidsskrifter.

Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. Bd. XXXVI. 1914—1915.

Aargangens første og andet Hefte bringer under Titlen »Die Merkmale des Verbrechens« en Tale, som *Hegler* har holdt ved Tiltrædelsen af Strafferetsprofessoratet i Tübingen. Tilhørerne var Akademikere, men ikke udelukkende Jurister, og Forfatterens Formaal var at behandle Forbrydelsesbegrebet juridisk, men ikke formalistisk, derimod ud fra teleologiske Synspunkter, ved Udfindelse af og Redegørelse for de rationelle Ideer, de Formaalstanker, der bærer de enkelte Led i Forbrydelsesbegrebet, saaledes som den gældende Ret konstruerer dette, at beskrive Forbrydelsen, som man beskriver en Maskine eller en Organisme ved at gøre de enkelte Bestanddele og deres Formaal begribelige. Naar Forbrydelsens første Bestanddel er et ydre Forhold fra en Persons Side, hvilket Retsordenen misbilliger, spørges der da, hvorfor det misbilliges, og Spørgsmaalet tilfredsstilles ikke ved det sædvanlige, formelle Svar: fordi det er retsstridigt, hvorved straks det Spørgsmaal opdukker, mod hvis Ret og hvilken Ret Forholdet strider. Materielt bestemmer Forf. nu Misbilligelsesgrunden derhen, at den gældende Ret — det være sig med Rette eller Urette — har betragtet Forholdet som skadeligt for Samfundet, som krænkende det i Staten organiserede Samfunds Interesser, uanset, om der kan paavises en bestemt Person eller bestemte Kredse, hvis Retsgoder trues in concreto, og uden Hensyn til, at det ved Forbrydelser som Tyveri og Legemsbeskadigelse kan se ud, som om kun en enkelt Tredjemands Interesser var traadt for nær. Strafbarheden er Vidnesbyrd om, at Statssamfundet føler sin Interesse truet, enten alene eller ved Siden af den privates. Men i en Række Tilfælde er et ydre Forhold ikke nok til at frembringe Misbilligelse; der kræves yder-

ligere, hvad Forf. kalder »en overskydende Indretendens«, der ikke hører til de subjektive Betingelser for Straf — Tilregneligheden —, men er Udtryk for, at Momenter i det samfundsskadeliges Begreb er saa at sige forflygtiget ud i det subjektive: til Tyverifuldbyrdelse kræves objektivt kun, at Borttagelsen sker, men Tyveri foreligger dog kun, naar denne Borttagelse er sket for derved at iværksætte en retsstridig Tilegnelse i Berigelseshensigt; thi kun naar dette tilsigtes, er en Borttagelse saa truende for Samfundsinteressen, at der er Grund til at anvende Straf (eller dog den strænge Tyveristraf). I Virkeligheden hører denne »Indretendens« altsaa til det objektive i Forbrydelsesbegrebet, til Retsstridigheden, og ikke til Skyldspørgsmaalet. — Lovens Deliktsbeskrivelser viser, hvad den anser som interessekrænkende, men er dog ikke udtømmende i saa Henseende, idet de maa suppleres med de af Loven anerkendte Grunde, der udelukker Uret derved, at stærkere Interesser bevares ved Handlingen, hvorfor dennes Krænkelse af en svagere Interesse ophører at være Genstand for Samfundets Misbilligelse. Det kan dreje sig om offentlige Interesser, der berettiger til at gøre Indgreb i privates, saasom ved en Række Tvangshandlinger, udøvede af Statsmyndighederne i Retshaandhævelsens Medfør; eller der kan foreligge Interesser for Enkeltmand, der af særlige Grunde bør bevares selv paa Bekostning af andres, hvilket atter kan være begrundet forskelligt: ved Nødværge er Grunden saaledes, at den retsstridige Angriber har mindre Beskyttelseskrav end den angrebne, medens i andre Tilfælde (Nødret) den Skade, man afvender, vilde være uforholdsmæssig stor i Sammenligning med den Interesse, der ofres; eller det reale Forhold kan være, at Samfundsinteressen kun er afledet fra og derfor falder bort med en privat Interesse: saaledes kan man begrundede Straffrihed for Legemsskade paa en samtykkende, og begribe, at det er straffrit at tilføje sig selv Legemsskade; endelig er der Tilfælde, hvor Uretten udelukkes, fordi den kun er tilsyneladende, idet den rantes egen velforstaaede — om end ikke af ham selv forstaaede — Interesse beforders ved den tilsyneladende Retskrænkelse, saa at hverken den private eller Samfundet har nogen Grund til Misbilligelse, hvor altsaa »Princippet om det sande Vel« gør sig gældende; Eksempel herpaa er Forældres Revselse af deres Børn eller en sagkyndig udført kirurgisk Operation.

Efter at have udviklet Handlingens saglige Betydning

ved Forbrydelsen gaar Forf. over til dens Sammenknytning med Gerningsmandens Person: det er ikke nok, at den be-
 staar i et Forhold fra hans Side, dette maa i en potenseret
 Form være hans, han maa i fuld Forstand være den anti-
 sociale Handlings Herre. Kun da kan den bebrejdes ham
 som en Skyld, der socialtisk kan retfærdiggøre Anvendelse
 af Straffens Onde overfor ham. »Skyld« betyder her ikke
 visse psykiske Tilstande eller deres Bedømmelse og Vur-
 dering, men betyder Resultatet af en Bedømmelse af For-
 bindelsen mellem Gerningsmandens Psyke og Handlingen,
 førende til, at han kan erklæres for Gerningens Herre; det
 dadlende Moment i Skyldbegrebet kommer til, fordi den
 Handling, Talen er om, dadles som samfundsskadelig. Skyld
 i denne Betydning beror paa en Række Forudsætninger.
 For det første maa Gerningsmanden have befundet sig i
 Handlefrihedstilstand: føres hans Haand med Magt, er han
 ikke Herre over den fremkaldte Underskrift, og slaar han i
 Krampe om sig og knuser en Vase, er han ikke Herre over
 denne Handling. Dernæst maa han have befundet sig i en
 saadan almindelig Tilstand af aandelig Modenhed og Sund-
 hed, som kræves for overhovedet at være Herre over sine
 Handlinger, hvad Barnet og den afsindige ikke er. Men
 dertil kommer for det tredje det Moment, der almindeligvis
 betegnes som »Skyld«, nemlig, at han har handlet forsættlig
 eller uagtsomt; det betones atter, at herved maa forstaas et
 Krav, der fuldbyrder Forbindelsen mellem den handlende
 og Handlingen, gør den til hans i den Forstand, Loven
 maa forlange for at anvende Straf. Han skal have været
 Herre over Gerningen i hele dens Særbeskaffenhed og
 dens retlig betydningsfulde Kvalitet, Kredsen af alle de
 enkelte Momenter, der bestemmer den som samfunds-
 skadelig, saavel som dens Totalkarakter som retsstridig.
 Dette er han, naar han handler forsættlig: A har dræbt
 B ved et Skud, har forudset denne Følge og godkendt den,
 da han skød. Broen er bygget fra hans Indre til B's Død,
 denne er hans Værk. Men tilsyneladende glipper Kravet ved
 Uagtsomhed. Hos den sportsivrige Automobilfører, der uden
 at have skænket denne Mulighed en Tanke overkører og
 dræber et Menneske, mangler jo tilsyneladende netop den
 Forbindelse mellem Dødsfaldet og hans Indre, som skulde
 til for at regne ham som Gerningens Herre. Forf. konstrue-
 rer Forbindelsen saaledes, at den handlendes Undladelse af
 at forestille sig Gerningen i hele dens Særbeskaffenhed (Far-

lighed bl. a.) og af at træffe Forholdsregler imod dens Følger helt eller delvist maa ligestilles med den positive Forbindelse, der foreligger ved Forsæt, fordi Gerningsmanden ved normal Opmærksomhed kunde og burde have set Faren og undgaaet den. Maaske kan man omskrive Forf.'s Ord saaledes, at medens den forsættelig handlende er Gerningens Herre, er den uagtsomt handlende selv Herre over, at han ikke er bleven Gerningens Herre, og at disse to Ting helt eller delvis maa ligestilles som Forhold, der paakræver Straf. Dette er uomtvisteligt, for saa vidt som ogsaa Uagtsomhed bør være strafbar. Men det maa dog overfor Forf. hævdes, at Enheden i Skyldbegrebet er sprængt, idet Uagtsomhed herefter ikke betegner den indre Bro mellem Psyken og Skaden, men Manglen af en saadan Bro + Evnen til at kunne have bygget den. Endelig hører til Skyldbegrebet som fjerde Moment det negative, at Gerningsmanden ikke har handlet i en saadan psykisk Tvangssituation eller anden abnorm Motivationstilstand, at dette har udelukket hans fulde Herredømme over Gerningen og frembragt en »Skyldudelukkelsesgrund«. Denne Betragtning hjemler Straffrihed for den, der handler for at redde sit eget eller sine nærmestes Liv fra truende Fare, for den, der i sin Skræk overskrider Nødværgegrænsen, og for den, der hjælper sin nære Slægtning for at fri ham for Straf. Disse Omstændigheder fjærner Straffens subjektive Grundlag, og det er derfor tilstrækkeligt, at den handlende tror, at slige Forhold foreligger, og derfor kommer i den psykiske Tvangssituation, selv om det viser sig, at han har taget Fejl i saa Henseende.

Forbrydelsens Grundelementer bliver herefter et samfundsskadeligt Forhold, der kan bebrejdes Gerningsmanden, fordi han var Gerningens Herre. Hertil knytter sig imidlertid en Række Omstændigheder, der mulig kan faa Betydning for Spørgsmaalet, om en Forbrydelse foreligger: dels de saakaldte objektive Strafbarhedsbetingelser, hvor der udover det givne samfundsskadelige Forhold kræves en yderligere speciel Foranledning til strafferetlig Indskriden, f. Eks. som Symptom for Interessekrænkelsens Intensitet, saaledes ved Udfordring til Duel, hvor tysk Ret kun straffer, saafremt Duellen har fundet Sted; dels negative Momenter, Omstændigheder, som maa mangle, for at der straffes, altsaa Strafudelukkelsesgrunde og Strafophørsgrunde, der er Udtryk for, at en stærkere Statsinteresse under visse Omstændigheder kan gaa imod og overvinde Interessen i at straffe.

Interessen i Monarkens Ukrænkelighed er saaledes en Strafuldelukkelsesgrund overfor Handlinger fra hans Side, medens en Amnesti, der udstedes for at skaffe Ro efter politiske Uroligheder, skaber en Strafophørsgrund.

Et andet alment strafferetligt Æmne behandles af *Höpfner* (i 2' Hefte) i Afhandlingen »Zur Lehre vom Unterlassungsdelikte«. Denne fremkommer som Opposition mod et Forslag af den tyske Straffelovskommission, der ønsker at kodificere Sædvaneret og Retspraksis i en Bestemmelse af følgende Indhold: »Wegen Herbeiführung eines Erfolgs durch Unterlassung ist nur der strafbar, wer rechtlich verpflichtet war, den Eintritt des Erfolges durch Handeln zu hindern, wobei eine solche Pflicht auch für den besteht, der durch seine Tätigkeit die Gefahr des Eintritts des Erfolges herbeigeführt hat.« Ved Siden heraf vil Kommissionen udvide den i Vorentwurf § 308 Nr. 8 *) foreslaaede Strafbarhed for Overtrædelse af »Nothilfepflicht« derhen, at ogsaa den, som forsætlig undlader at redde en anden fra Livsfare, skønt han kunde redde ham uden Fare for eget Liv eller Legeme, straffes med Haft eller Bøde, saafremt den i Faren stedte mister Livet. Ved denne sidste Bestemmelse, der altsaa ikke, som Bestemmelsen i Vorentwurf, kræver en foregaaende Opfordring fra en Myndighed, vil der saaledes skabes et til dansk Straffelovs § 199, 1' Stk. svarende *delictum sui generis*, som dog kun skal tages i Betragtning som subsidiært, nemlig hvis ikke i Medfør af Hovedbestemmelsen om Ansvar for selve Følgers Indtræden den højere Straf for Manddrab er forskyldt ved pligtstridig Undladelse. *Höpfner* kan ikke billige disse Kommissionens Forslag, særlig med Hensyn til de egentlige Undladelsesforbrydelser (ogsaa benævnt: Kommissivdelikter ved Undladelse), hverken som hjemlede ved den alt gældende Ret eller som ønskelige *de lege ferenda*. Han hævder, at man ikke kan anse Undladelsen som en virkelig Foraarsagelse. Naar man dog vil behandle den som ligestillet med Foraarsagelse og erstatte denne, naar og forsaavidt Undladelsen er retsstridig, finder han dette hverken positivt hjemlet i den gældende

*) Her hjemles Straf af Bøde indtil 200 Mark eller Haft indtil 2 Maaneder for den, som ved Ulykkestilfælde eller almen Fare eller Nød ikke yder den af Politimyndigheden eller dennes Stedfortræder af ham krævede Hjælp, skønt han kunde efterkomme Opfordringen uden selv at løbe betydelig Fare.

Straffelov, der ikke omtaler Undladelse, eller begrundet ved Sagens Natur. Ligestillingen maatte kræve Ligestillethed efter Lovens Opfattelse, og at hævde, at denne er til Stede, naar Undladelsen er retsstridig, er et blot Postulat. En Lov om Handlepligt kan eksistere som *lex imperfecta* uden Straffetrusel, eller med en ringere Straffetrusel end den, der gælder for positiv Foraarsagelse, saa at det ingenlunde er selvfølgelig, at Straffen for den sidste ogsaa skal gælde for den første. Forf. gennemgaar nu en Række Eksempler og viser, at medens i nogle af disse en retsstridig Undladelse, der medfører Skade, naturlig kan straffes ligesom en positiv Handling, der har samme Følge (f. Eks. Moderen, der forholder det spæde Barn Næring, for at det skal dø), gælder dette derimod ikke i andre Tilfælde. Der er ikke Grund til at komme nærmere ind paa disse Forf.'s Eksempler, allerede fordi han selv erkender, at det er vanskeligt at konstruere dem saaledes, at Forholdene ligger helt ens ved Undladelse og ved Handling bl. a. med Hensyn til Motivet. Men han hævder, at ved Undladelser vil der gennemgaaende hyppigere end ved positive Handlinger foreligge Omstændigheder, der taler for en mildere Bedømmelse, at Undladelsen i mange Tilfælde kun viser en Mangel paa Offervilje i Forhold til andre, ikke et retsfjendtligt eller retsligegyldigt Sindelag. Dertil kommer, at mindre betydningsfulde Retspligter behøver en mindre stærk Straffbeskyttelse end de mere betydningsfulde; derfor er Straffen for Krænkelse af Gods mindre end Straffen for Krænkelse af Liv, og da der *r e g e l m æ s s i g* er mindre Fare ved og for Ikke-Opfyldelse af Handlepligt, som er sjældnere, end ved og for positivt Angreb paa Retsgoder, hvortil der stadig er Lejlighed, behøver Straffen for disse to Forseelser ikke at være ens, selv om i begge Tilfælde Skaden er indtraadt. En indre Begrundelse af Ligestillingen foreligger derfor ikke, og Spørgsmaalet maa derfor vedblivende være, om den kan betragtes som — i alle Fald stiltiende — hjemlet i den gældende Straffelov. Dette kan der for det første kun være Tale om, naar det paavises, at Undladelsen efter den almindelige Ret — bortset fra Straffeloven selv — er i Strid med en Handlepligt, og her bestrides særlig Rigtigheden af Kommissionens Sætning: den, der ved sin Virksomhed har fremkaldt Faren for Skadens Indtræden, er retslig forpligtet til ved Handling at hindre dens Indtræden. Det bestrides, at dette er gældende Sædvaneret. Kun, naar enten Virksomheden havde Skyld-

karakter, eller naar den skyldfri Virksomhed kun var tilladt mod Forpligtelse til at afvende Fare, som erfaringsmæssig er forbunden med den (Eks.: Kirurgen, der kun maa skære, naar han ogsaa forbinder), anerkender Forf. Sætningens Rigtighed. Men naar f. Eks. en Kusk uden egen Skyld har kørt en Mand over paa Landevejen, er han ikke ubetinget hjælpepligtig og kan derfor ikke uden videre erkendes strafbar for Manddrab, hvis han kører videre, og Manden dør, saaledes ikke, hvis den overkørtes Automobil og Chauffør befinder sig ved Siden af, idet Ansvaret for den forsømte Hjælp da falder paa Chaufføren som den, der var pligtig at yde den. — Men selv om i det foreliggende Tilfælde Undladelsens Retsstridighed er givet, maatte det til Ligestilling i Lovens Forstand med positiv Foraarsagelse endnu kræves, at Straffetruslens præventive Virkning var den samme overfor Handling og Undladelse. Men dette kan ikke siges i Almindelighed, thi i mange Tilfælde er Faren for Skade ved Undladelse langt ringere og sjældnere end Faren for Skade ved positiv Handling, idet baade Tilbojeligheden og Chancerne kan stille sig forskelligt. Og hermed er Berettigelsen til en almindelig Ligestilling udelukket. Forf.'s Resultat bliver da, at det i k k e er gældende tysk Ret at ligestille den retsstridige Undladelse med positiv Foraarsagelse, at der altsaa her er et Hul i Lovgivningen, der udkræver nye Retsregler, og hermed gaar han over til Udviklinger *de lege ferenda*.

Her undersøger Höpfner nu først, hvor vidt Pligten til at handle for at afværge Skade for andre bør udstrækkes, og han finder her Kommissionsforslagene, baade Bestemmelsen om egentlig Undladelsesforbrydelse og Udvidelsen af »Nothilfepflicht« med dertil knyttet særligt Strafansvar, for vidtgaaende, bl. a. derved, at der intet Hensyn er taget til, om der var andre, som kunde og burde hjælpe, og til, hvor stort et Offer der kan forlanges af den hjælpepligtige. Han opstiller som Udgangspunkt for Spørgsmaalets Besvarelse, at Rettens Opgave ikke blot er at muliggøre Menneskers fredelige Samliv, men ogsaa at skabe en menneskelig S a m v i r k e n i Situationer, hvor den enkelte ikke ved egne Kræfter kan fyldestgøre sine Interesser. Naar Hjælpepligt paalægges det enkelte Individ, er det, fordi dette i den givne Situation er Organ for Samfundet til Opfyldelse af dets Pligter overfor dets Medlemmer. Den første Betingelse for Individets Hjælpepligt maa være, at han er i Stand til at

hjælpe. Er flere til Stede, som hver for sig er i Stand dertil, vil Pligten undertiden paahvile en fremfor en anden: Politifremfor Privatfolk, Familie eller Tjenestefolk fremfor Uvedkommende, den, der (skyldfrit) har fremkaldt Faren, fremfor andre, den, der aabenbart kan hjælpe ved et mindre Offer, fremfor den, af hvem Hjælpen kræver et større. Er der kun én Person til Stede, der kan bringe Hjælp, skærpes hans Pligt i Forhold hertil. Fremdeles maa der tages noget Hensyn til den truedes »Værdighed til Hjælp«, om han af blot Nysgerrighed eller endog i ulovlig Hensigt har bragt sig i den farlige Situation, samt til Forholdet mellem Farens mer eller mindre alvorlige Natur og det paakrævede Offers Størrelse, i hvilken Henseende Kravet til Handlepligt kan udstrækkes videre, hvis Staten vil gøre sig ansvarlig for Erstatningen for det Offer, den hjælpende maa bringe. Herefter formulerer Forf. et Forslag til en almindelig Forskrift om Nødhjælpspligt, der i Oversættelse lyder saaledes:

»Den, der er i Stand til at afvende Skade, som truer en andens Liv, Legeme eller Frihed, og som den anden ikke selv kan afvende, er forpligtet til at afvende, naar den truende Skade er uforholdsmæssig større end det Offer af Anstrængelse, Tid, Penge eller andre Interesser, der maa anses som ikke-usandsynlig knyttet til Skadens Afvendelse.

Forpligtelsen bestaar ikke:

1. naar Hjælpens Ydelse strider mod den truedes formodede Vilje;
2. naar den truede lelfærdig har paadraget sig Faren, medmindre det drejer sig om Fare for Død eller alvorlig Legemsskade;
3. naar en anden, som er i Stand til at hjælpe, ved kontraktmæssig Pligt, Embedsstilling, Familieforhold, Foraarsagelse af Farens Opstaaelse eller af anden Grund synes i højere Grad kaldet til at virke for Farens Afvendelse;
4. naar saadan Virksomhed paalægger en anden et aabenbart ringere Offer;
5. saalænge en Opsættelse af at virke ikke er forbunden med væsentlig Skade.

Den Forpligtelse til at afvende Skade, der er begrundet ved en i Skyld bundende Fareforaarsagelse eller ved andre Grunde, berøres ikke af disse Bestemmelser.«

Krænkelser af denne Nødhjælpspligt skal udgøre et *delictum sui generis*, der foreslaas straffet med et Maksimum af omkring 3 Maaneders Fængsel, hvorhos Forf. finder det

betænkeligt med Kommissionen at betinge Strafbarheden af, at det truede Retsgode virkelig lider Skade.

Med Hensyn til Krænkelser af de Handlepligter, hvis Begrundelse ligger udenfor Nødhjælpspligten, beror Spørgsmaalet i Overensstemmelse med Forf.'s tidligere Udviklinger paa, i hvilket Omfang Undladelsen bør ligestilles med positiv Foraarsagelse; for dette Omraade opstilles følgende Forslag:

»Die rechtswidrige Nichtthinderung eines Erfolgs, dessen Verursachung strafbar ist, ist strafbar. Insoweit nicht mit Rücksicht auf die Wichtigkeit der rechtlichen Verpflichtung zu der den Erfolg abwendenden Tätigkeit die Nichtthinderung der Herbeiführung des Erfolgs durch Tätigkeit gleichwertig erscheint, ist die Strafe der Unterlassung nach näherer Massgabe des § . . (der das Strafmass bei Versuch, verminderter Zurechnungsmässigkeit usw. behandelt) geringer, als die der den Erfolg herbeiführenden Tätigkeit. Dies gilt insbesondere, wenn mit Bezug auf die Gründe der Unterlassung mindere Strafwürdigkeit gegeben erscheint.«

Höpfners Arbejde gores i 6te Hefte til Genstand for en skarp, men vel begrundet Kritik af *Hippel*, der tidligere har været Medlem af Strafferetskommissionen: Undladelsesforbrydelsens Væsen karakteriseres ved, at en Person ikke har hindret Skaden, skont han var i Stand dertil og retlig forpligtet dertil; at Undladelsen under disse Omstændigheder ligestilles med den positive Foraarsagelsehandling, er hjemlet ved almindelig Retsopfattelse, udviklet gennem den videnskabelige Teori, ved Sædvaneret og ved Praxis, uden at herimod kan anføres, at det ikke udtrykkelig er omtalt i den gældende Straffelovbog; denne er overhovedet ikke udtømmende i sin Behandling af den almindelige Dels Bestemmelser, men Motiverne hjemler udtrykkelig, at Ordet Handling ogsaa omfatter Undladelse. Yderligere henvises til, at skont Vorentwurf ikke omtaler Undladelsen, er det givet, at det i saa Henseende staar paa samme Standpunkt, som nu af Strafferetskommissionen foreslaas udtrykkelig udtalt. Höpfners Forsøg paa ad Eksempelvejen at vise den manglende indre Berettigelse af Ligestillingen for Handling og Undladelse afvises ved Henviisning til hans egen Udtalelse om, at »*ceteris paribus*« er der ingen Grund til at behandle Undladelsen mildere. Hvad beviser Paastanden om, at der ved Undladelser hyppigere foreligger formildende Omstændigheder? Kun, at de almindelige Strafferammer maa

have den heraf udkrævede Vidde; men det maa de dog i alle Fald have, da det erkendes, at de formildende Omstændigheder ogsaa kan foreligge ved Foraarsagelse gennem positiv Handling. At der er mindre Nødvendighed for Straffbeskyttelse mod Undladelser, at Handlepligten er mindre betydningsfuld end Undladelsespligten, er kun et Postulat, og for saa vidt det begrundes ved, at Lejligheden til at undlade og dermed Faren for herigennem at volde Skade er mindre end Lejligheden til og Faren for positiv Foraarsagelse, er dette Forhold jo uden Betydning for Spørgsmaalet om Strafbarheden, naar der virkelig er forvoldt Skade ved Undladelse. Höpfner gaar teoretisk ud fra, at Undladelsesforbrydelsen kun tilsyneladende krænker et Forbud, men i Virkeligheden strider mod et Paabud, og at »Følgen« derfor ikke er kausal. Men dette gælder kun om de saakaldte Omis-sivdelikter (f. Eks. ved de rene Krænkelser af den positive Nødhjælpspligt). Kravet om »Ligestillethed i Lovens Forstand« er blot en Omskrivning for Spørgsmaalet, om Loven ved Handling medforstaar Undladelse eller ej. Naar Höpfner nægter Ligestillingen under Hensyn til den forskellige Præventionsmulighed, er at svare, at den gældende Ret jo i alle Fald ikke hjemler en lavere Straf for Undladelse, og at denne Betragtning overhovedet ikke kan være af Betydning for Fortolkningen af *jus, quod est*. Hippel hævder derfor, at Kommissionens Forslag om (de egentlige) Undladelsesforbrydelse i Virkeligheden kun er en Fiksering af allerede gældende Ret, en Fiksering, der er ønskelig bl.a. af Hensyn til den forventede Udvidelse af Brugen af Lægdommere, for hvis Vedkommende det er særlig ønskeligt i størst muligt Omfang at udelukke Tvivl om Lovens Forstaaelse. Herfor er fastslaaet, at Undladelsesforbrydelsen bestaar i ikke at hindre Følgen trods Retspligt i saa Henseende, hvortil er føjet en med den almindelige Anskuelse stemmende Afgørelse af det delvis omstridte Grænsetilfælde: Farefremkaldelse, samt en forsigtig Udvidelse af Nødhjælpspligten. Der kunde være Spørgsmaal, om man med Höpfner skulde have foreslaaet mildere Strafferammer for Undladelsesforbrydelse, men dette skønnes ikke nødvendigt under Hensyn til den Vidde, Kommissionsudkastets Rammer har. Som antydet, har der været nogen Tvivl om, hvorvidt ogsaa den skyldfri Fremkaldelse af Faren bør paalægge Handlepligt til Afværgelse med Ansvar for Følgens Indtræden, naar Afværgelse ikke sker; Kommissionen har besvaret dette bekræft-

tende; herom kan der maaske diskuteres, men en Afgørelse af Spørgsmaalet burde i hvert Fald finde Sted. Men udover Tilfælde, hvor en Handlepligt bestaar, maa den egentlige Undladelsesforbrydelse — 5: Paadragelse af Gerningsmands-ansvaret — i alle Fald ikke udstrækkes. Vil Lovgivningen stille yderligere Hjelpekraav til Borgerne, maa det ske, som foreslaaet, ved Udvidelse af Nødhjælpspligten, hvis Overtrædelser ikke paadrager Kausalitetsansvar for Skaden, men kun et Ansvar for selve Pligtens Ikke-Opfyldelse. Herved rammer man da Undladelser, der — i Forhold til det truede Retsgode — ikke er retsstridige, men kun umoralske. Der kunde maaske her være Tale om at medtage foruden Livsfare ogsaa alvorlig Fare for Legeme og Frihed; derimod bør det fastholdes, at Skadens Indtræden (Døden) er en Betingelse for Strafbarheden, allerede for at være sikker paa kun at ramme Tilfælde, der virkelig er Grund til at straffe. Da Kommissionsforslaget lader Straffen stige til 3 Maaneders Haft eller Bøde indtil 500 Mark, synes de foreslaaede Straffe tilstrækkelige. Sluttelig gennemgaar Hjøpner opstillede begrænsende Betingelser for Nødhjælpspligten, idet han iøvrigt med Rette spørger, hvorfor de ikke ogsaa er opstillede med Hensyn til de egentlige Undladelsesforbrydelser. Han forkaster Berettigelsen af at udskyde den enes Hjelpepligt, fordi en anden er nærmere til at yde Hjælp eller kan yde den med ringere Offer: dette er kun Strafudmaalingsgrunde, medens Pligten maa paahvile dem alle. Ligeledes forkastes Tanken om, at Pligten skulde bortfalde, hvis den truede Ietfærdig har bragt sig i Faren — denne Betragtning er usocial —, eller hvis Hjælp maa antages at stride mod den truedes Vilje. Det samme gælder Fritagelsen, saa længe Opsættelse ikke er forbunden med betydelig Skade: straffes, som ved Nødhjælp, kun det fuldendte Delikt, er det tidsnok at gribe ind i sidste Øjeblik, naar blot Skaden afværges; straffes ved egentlig Undladelsesforbrydelse ogsaa Forsøget, er Undladelsen strafbar fra det Øjeblik, da Hjælp var mulig. Hvad endelig angaar Spørgsmaalet om Forholdet mellem den truede Skades og Offerets Betydning, maa Spørgsmaalet løses tildels ved Hjælp af Nødretslæren og kan i alle Fald næppe løses ved en Formulering i Straffeloven, udover, hvad der er sket med Hensyn til Forslaget om Nødhjælpspligt, der jo er betinget af, at der kan reddes uden Fare for Legeme og Liv.

Af 1ste Heftes Indhold bør endvidere nævnes en varmt skrevet Nekrolog fra Professor i Kiel *Liepmann's* Ilaand over den unge lovende Videnskabsmand *Herrmann Kriegsmann*, der d. 1' April 1914 blev udnævnt til ordinær Professor i Tübingen, men allerede d. 6' September s. A., kun 32 Aar gammel, fandt Døden paa Slagmarken i Frankrig, medens han under Verdenskrigen gjorde Tjeneste som Reservelieutenant. Af *Kriegsmann's* Arbejder har nærværende Anmelder i dette Tidsskrifts 3' Aargang 2' Hefte p. 92 henvist til og henpeget paa den af ham i »Vergleichende Darstellung des deutschen und ausländischen Strafrechts« forfattede Undersøgelse om Varetægtsarrestens Afregning.

Desuden skal omtales en Artikel af *Dreyfus* om Tilbagelevering til den krænkede af Genstande, der er i Statens Forvaring. Spørgsmaalet drejer sig navnlig om stjaalne Koster. Tysk Straffeprocessordnings § 111 bestemmer, at Genstande, som er bleven unddragne den krænkede ved en strafbar Handling, skal i Embeds Medfør efter Undersøgelsens Afslutning, eller efter Omstændighederne tidligere, tilbageleveres den krænkede, hvis ikke Tredjemands Ret forhindrer det, saa at den krænkede altsaa ikke for at opnaa Udleveringen behøver en civil Dom. Bestemmelsens Ord omfatter ikke blot Ting, der er beslaglagt som Bevismidler, men alt, hvad der efter at være unddraget den krænkede er kommen i Myndighedernes Magt, det være sig ved frivillig Aflevering fra den sigtede eller ved Medtagelse, da han blev anholdt, eller paa anden Maade. Imidlertid gør den herskende Anskuelse en stor Indskrænkning her, idet den ikke vil tillægge Straffedommeren Ret til at gribe ind i Tredjemands Besiddelse eller Rettigheder og derfor kun tillader Udlevering af Ting, der er tilgaaet Myndighederne umiddelbart fra den sigtede, dog at Hæleren (ø: den om Hæleri overbeviste) jævnstilles med denne. Kommer Tingen derimod fra Tredjemand, kan den kun udleveres med dennes Samtykke og skal i og for sig tilbageleveres ham, selv om man derved bereder Vejen for en uretmæssig Tilegnelse f. Eks. fra den for Hæleri af subjektive Grunde frifundne Købers Side, hos hvem Kosterne er forefundne, og som kan have skilt sig af med disse, inden den krænkede ad civilprocessuel Vej opnaar at faa sig tillagt Besiddelsen, idet den almindelige Anskuelse ej heller tillader at vente med Tilbageleveringen til Køberen, indtil den civile Domstol har truffet sin Afgørelse. Beslaglægges Tingen hos en Tyv, der har stjaalet den fra en tidligere Tyv, bliver

Konsekvensen, at den under Processen mod Tyv Nr. 2 skal tilbageleveres til Tyv Nr. 1 som Tredjemand, derefter beslaglægges under Sagen mod Nr. 1 for nu at tilbageleveres Ejeren, hvilket jo er ganske upraktisk. Efter Forf.'s Mening er disse Resultater i Virkeligheden ikke hjemlede i Civilretsreglerne, naar det drejer sig om stjaalne Koster, der ikke er Genstand for exstinktiv Erhvervelse, og Udlevering til den krænkede bør derfor ske ogsaa, naar Tingen er forefunden i Tredjemands Besiddelse, medens omvendt saadan Udlevering ikke bør ske, naar en virkelig bedre Ret er til Hinder, selv om Kosterne er modtagne direkte fra den sigtede selv. Er Staten i Tvivl om, hvem der har Krav paa Udlevering, bør den deponere eller forauktionere og deponere Provenuet. Myndighederne bedømmer, om Tingen er unddraget den berettigede ved en strafbar Handling, men er herved stærkt bundne af Straffedommen. Frifindes den sigtede, maa han behandles som ikke-skyldig og i sin Egenskab af sidste Besidder have Kosterne udleveret, selv om det er forudseeligt, at der civilretlig vil foreligge tilstrækkeligt Bevis for, at han har begaaet Handlingen. Domfældes han derimod, maa alle Strafferetsplejens Organer behandle ham som skyldig, og Kosterne maa udleveres til den krænkede, selv om Forvaringsmyndigheden anser ham for uskyldig. Dog gælder det anførte naturligvis ikke, hvis Frifindelsen kun er begrundet ved Mangel paa Indsigt i det strafbare hos den unge Gerningsmand, ved Forældelse af Strafskylden e. l., thi i disse Tilfælde maa den forvarende Myndighed selv skønne over, om Genstanden er unddraget ved en strafbar Handling. — Med Hensyn til, hvad der skal udleveres, tager Teorien Bestemmelsen strængt efter Ordene og nægter Ret til Udlevering af Penge, der er indvundne for stjaalne Sager, eller af Sager, der er købt for stjaalne Penge. Rigsretten har endog forbudt Udlevering af Banknoter, tilvekslede for svigagtig tilvendte Penge! § 111's Ordlyd stemmer vel ogsaa hermed, hvortil kommer, at dens Hovedformaal ikke er at hjælpe den skadelidte til sin Ret, men at fritage Myndighederne for fortsat Opbevaring og Ansvar ved at etablere en Tilstand, der i det væsentlige svarer til de gældende tingsretlige Forskrifter og Forhold, men ikke til obligatoriske Mellemværender. Den, der forbruger fremmed Gods, bliver i Reglen Ejer af de derved indvundne Surrogater, som derfor ikke kan udleveres den krænkede. Rigsrettens Anvendelse af denne Sætning paa tilvekslede Banknoter gaar dog udover det be-

rettigede og beror paa en Miskendelse af Pengevekslingens Natur: der sker her ingen Afhændelse, intet Forbrug, Ejendomsrettens Genstand er ikke de enkelte Møntstykker, men Pengebeløbet, som ikke har skiftet Ejer, og der er saaledes ingen Grund til at nægte Banknoternes Udlevering. — Spørgsmaalet om, hvem der skal træffe Bestemmelsen om Udlevering, besvares forskelligt, idet nogle tillægger Forvaringsmyndigheden, andre Domstolen Kompetencen; Forf. holder paa det første som hjemlet i den gældende Ret, men anser det for heldigst, at der til Udlevering krævedes en Dommerbestemmelse, der afgaves, efter at saavel Anklagemyndigheden som den sigtede var hørt; sidstnævnte kan have Interesse i at modsætte sig Udlevering af Koster, naar der f. Eks. paa dem findes Fingeraftryk, der kan lede Mistanken hen mod andre end ham. — Udleveringen sker til den krænkede, for saa vidt ikke bedreberettigede foreligger. Er Tingen stjaalen, medens den var i en anden end Ejeren Besiddelse, udleveres den til Ejeren, medmindre Besidderen havde en foran gaaende Ret, f. Eks. som Haandpanthaver. Men kun tinglige, ikke obligatoriske Retsforhold kommer i Betragtning; den kun obligatorisk berettigede maa finde sig i, at Tingen udleveres til Ejeren, og derpaa holde sig til ham. Endelig har der hersket Tvivl om, hvorledes man skulde forholde sig, naar Tingens Ejer ikke kan findes, hvad jo f. Eks. jævnlig foreligger med Hensyn til stjaalne Cykler, der er taget i Bevaring hos Tyven eller Hæleren. Nogle har hævdet, at der maatte udleveres til sidste Besidder, altsaa eventuelt den overbeviste Hæler eller Tyven, men overfor dennes Krav kan Staten stille sit Krav som repræsenterende den virkelige, om end ukendte Ejer. Det rette synes at maatte være, at der med Kosterne i et sligt Tilfælde forholdes som med Hilttegods.

Udkastet til en ny Straffeprocessordening bringer i § 107 væsentlige Forandringer fra de nu i § 111 hjemlede Forskrifter. Ikke blot bliver der efter Udkastet ikke Spørgsmaal om at nægte Udlevering af tilvekslede Banknoter, men det bestemmes, at baade Salgssummen for de den krænkede undtagne Sager og de for stjaalne eller tilsvegne Penge købte Sager skal udleveres til den krænkede, naar ikke Tredjemands Rettigheder hindrer det. Endvidere bestemmes det, at Udleveringen kan udskydes endog udover det Tidspunkt, da den afsagte Dom er retskraftig, f. Eks. naar der er Spørgsmaal om Sagens Genoptagelse, hvorhos det fastslaas, at Ko-

ster, hvis Ejer ikke kan udfindes, skal behandles som Hittogods. —

Under Titlen »Zur Reform des Strafvollzugs« gør *Schreiber* i 2det Hefte Rede for en Del af Hovedproblemerne ved Fuldbyrdselsen af Frihedsstraffe, særlig de strengere Former, med Henblik paa en forventet tysk Rigslov om Straffuldbyrdelse. En saadan findes for Tiden ikke, idet den gældende Straffelovbog kun giver Bestemmelser om Tilstedeligheden af at benytte Enkeltcelle og om Fangers Beskæftigelse; alt det øvrige vedrørende Fuldbyrdselsen er overladt til de enkelte Staters Afgørelse og derfor ordnet uensartet — der gælder paa dette Omraade 59 forskellige Ordninger indenfor det tyske Rige! — samt ad administrativ Vej, medens Fangens Forhold som et Retsforhold bør være Lovgivningsanliggende. Et i 1879 forfattet Udkast til en Lov om Straffuldbyrdelse for hele Riget naaede bl. a. af finansielle Grunde ikke frem til Forelæggelse; derimod enedes Forbundsstaterne senere om de saakaldte »Grundsætninger af 28. Oktober 1897« som gældende indtil videre; men ligesom disse ikke har Lovskraft, er de ikke specialiserede Bestemmelser, men nøjes væsentlig med at angive almindeligere Retningslinjer. Straffelovskommissionen har nu givet Udtryk for Ønsket om Tilvejebringelse af en herhen hørende Rigslov; Foreningen af tyske Strafanstaltseembedsmænd har ved sine Drostelser forberedt et saadant Arbejde og har senest paa Mødet i 1911 stillet en Række Krav, bl. a. om skarp Afgrænsning mellem Tugthus og Fængsel, helst med særlige Anstalter for hver af de 3 Arter af Frihedsstraf, om de unge domfældtes Adskillelse fra ældre og om Tilsyn med losladte.

Af de foreliggende Hovedspørgsmaal omtaler *Schreiber* først Valget mellem Enkeltcelle og Fællesskab, udvikler begge Formers Fortrin og Mangler og konkluderer til, at det paa dette som paa andre Punkter i Straffuldbyrdelseslæren gælder om at *i n d i v i d u a l i s e r e*, saaledes at der ved Valget maa tages Hensyn til Fangens samlede Forhold, hans Alder, tidligere Liv, legemlige og sjælelige Tilstand, alt dog under principiel Foretrækkelse af Enkeltcellen; dennes store Fortrin er navnlig den langt større Adgang til at øve effektiv Paavirkning paa den domfældte; dens Ulæmpe er væsentlig, at den ikke tilstrækkelig forbereder Fangen til atter at føre en fri Tilværelse. »Fællesskabet gør slettere, men Enkeltcellen gør svagere.« Derfor maa der ved Valget ogsaa tages

Hensyn til, paa hvilket Udstaaelsesstadium Fangen til enhver Tid befinder sig. *I n d i v i d u a l i s e r i n g* er og bliver Hovedsagen og er ligesaa forenelig med Gengældelsesteorien som med andre Straffeteorier; det er berettiget, at Fangerne, der i de store Træk behandles ens — med Hensyn til Logis, Kost, Klæder og Arbejde —, paa Smaapunkter behandles afvigende under Hensyn til deres personlige Forhold, at der sker Smaalæmpelser og Lettelser for den, hvem Straffen ellers vilde ramme langt tungere end den anden, hvis Sindelag, Fortid og sociale Forhold gør, at han ikke føler Trang til Læmpelser af saadan Art. Forf. maa naturligvis være Tilhænger af *P r o g r e s s i o n* i Straffuldbyrdelsen; men han forkaster dog det i England uddannede egentlige Progressivsystem, der bevæger sig fra Enkeltcelle gennem Fællesskab til foreløbig Løsladelse og paa Fællesskabsstadiet er forbundet med en Klassifikation og et System af Mærker til mekanisk eller talmæssig Konstatering af Flid, Ydeevne og Opførsel. Dette System griber for stærkt ind i Individualiseringen og indskrænker Muligheden af denne, Mærkesystemet tillægger Opførsel osv. en for absolut Betydning og umuliggør en konkret hensigtsmæssig Træffen Valg mellem Enkeltcelle og Fællesskab. Systemet er i Reglen begrænset til Anvendelse paa Straffetider af mindst 2 Aar; men derved undrages altfor mange fra Progression og fra Muligheden af foreløbig Løsladelse, medens det omvendt i Tilfælde, hvor en fleraarig Straf er idømt en paa Forhaand upaavirkelig Fange, er ganske unødvendigt at lade ham, som Systemet kræver, begynde med Enkeltcelle. Forf. vil derfor kun lade Progressionstanken indgaa som Led i den individualiserende Behandling; ogsaa i Cellebehandlingen kan Klassifikation med Forskel i Klædedragt, Begunstigelser, Arbejdsbelønning osv. indføres. *S t r a f f o r k o r t e l s e r* indgaar som Led i den progressive, individuelle Straffuldbyrdelse; foreløbig Løsladelse skal ikke betragtes som et Led i Strafudstaaelsen, men som et betinget, benaadningsmæssigt Afkald paa Fuldbyrddelsen af Reststraffen. *F æ n g s e l s a r b e j d e t* er Straffuldbyrdelsens Rygrad. Det maa indrettes paa, at Fangens Fagdygtighed ikke ligger brak i Straffetiden, og at den, der intet Arbejde kan, lærer et saadant. Frygten for Anstaltsarbejdets Konkurrence med det frie Arbejde er overdreven; i alle Tilfælde kan denne Ulæmpe formindskes bl. a. ved, at Anstalten opretholder saa mange forskellige Arbejdsvirksomheder som muligt, hvorved Konkurrencens Intensitet for-

mindskes, samt ved, at man undgaar at anlægge de Virksomheder, der særlig drives i den Egn, hvor Anstalten ligger. Statsarbejdsdrift er at foretrække for Entreprisedrift; Fri-luftsarbejder — Afvanding, Hedekultur, Flodregulering — er anbefalelsesværdige overfor Fanger af Landbefolkningen, som kan taale den relative Frihed, saadant Arbejde medfører. **A r b e j d s u d b y t t e t** tilfalder Staten, dog at en Brøkdæl tilstaas Fangen som en Slags Opmuntring eller Belønning, der kan anvendes til Støtte for Familien, til Betaling af Erstatning, til Indkøb af Frimærker og Ekstraforplejning eller til Oplæg til Brug efter Losladelsen. I Preussen andrager Tugthusfangens Arbejdsbelønning højst 20 Pf. daglig. Der har hævet sig Røster for, at Fangens Arbejdsudbytte **h e l t** bør tilfalde ham selv, at en Tvang til at arbejde uden Løn skærper Frihedsstraffen, saa at den tillige bliver en Formuesstraf, og derhos virker mindre opdragende end en Arbejdspligt, hvis Udbytte tilfalder Fangen. Forf. forkaster dette Synspunkt, hvis Konsekvens maatte være, at Fangen ad Ret-tens Vej kunde indtale sit Arbejdsudbytte hos Staten. Derimod tager han til Orde for, at Udbyttet af den enkelte Fan-ges Arbejde skal tilflyde Staten som Godtgørelse for Straf-fuldbyrdelsesomkostningerne og derfor afregnes i disse, saa at den betalingsdygtige Fange kun skal udrede den Del af Omkostningerne, der ikke er inddækket ved hans Arbejde. Arbejdsbelønningen bør imidlertid bevares ganske uafhængig heraf og skal altsaa ydes Fangen uden Hensyn til Forholdet mellem Arbejdsudbytte og Omkostningsbeløb. Endelig be-skæftiger Forf. sig med de særlige Krav til **S t r a f f u l d- b y r d e l s e n o v e r f o r d e u n g e**; jo sjældnere det bli-ver, at Straf anvendes paa de helt unge, fordi Opdragelses-foranstaltninger træder i Stedet, des mere maa det kræves, at Straffen, naar den er nødvendig, bliver følelig og opdra-gende. Derfor ønsker han overfor unge Forbrydere et Straf-minimum af 1 Maanedes Fængsel. I visse Retninger anbefåler han de amerikanske Reformatories og de engelske Borstal-anstalter som Forbilleder for Strafanstalter for unge dom-fældte og kommer herved ind paa en Omtale af Ungdoms-fængslet i Wittlich *).

I direkte Fortsættelse efter Schreibers Arbejde kan næv-nes en Artikel i 6te Hefte: »Der progressive Strafvollzug«, af

*) Jfr. herom dette Tidsskrift, Aargang 1914, S. 314.

Ellger, Direktøren for det nysomtalte Ungdomsfængsel i Wittlich, der med stor Styrke hævder Fordelene ved et gennemført Progressivsystem som Hovedgrundlag for Straffuldbyrdelsen, saaledes at denne gennem flere Trin skrider frem til en større og større Grad af Frihed og i Sammenhæng dermed yder tillagende Begunstigelser, som Fangerne selv erhverver sig ved god Holdning, og at der mellem Løsladelsen og den fuldkomne Frihed indskydes et Mellemlinje Trin som Overgangsform. Den nyankomne Fange begynder i 3' Klasse og rykker efterhaanden op i 2' og 1', men kan til enhver Tid paa Grund af slet Opførsel sættes ned, endog til 4' Klasse, der saaledes er en ren Straffeklasse. Forudsætningen bør være en Straffetid af mindst 1 Aar, Varigheden af Opholdet i 3' og 2' Klasse normalt 4 Maanedere i hver. Klasserne maa adskilles ret skarpt fra hinanden ved Forskel i Klædedragt eller Tegn paa denne; til Begunstigelserne bør ogsaa Kostforbedring høre. Som Eksempel anføres det i Wittlich for Fanger mellem 18 og 21 Aar med mindst 1 Aars Straffetid gældende System: 3' Klasse har Enkeltcelle, bærer sædvanlig Anstaltsdragt, faar ingen Arbejdsbelønning og intet Kosttillæg, medens 2' Klasse normalt arbejder i Fællesværksteder, har en rød Trekant paa Trojearmet, faar 1—4 Pfennig daglig i Arbejdsbelønning og Kosttillæg I, hvorhos der kan faas en af belærende Indhold foruden den reglementerede Biblioteks-Dagbog, et Tegnehefte med tilhørende Farver og en Ekstrabog bog. I 1' Klasse arbejdes der ligeledes i Fællesskab, der bæres en blaa Dragt, Belønningen andrager 5—30 Pf. daglig, der faas Kosttillæg II samt to Gange om Ugen 100 Gram Ost eller Frugt for et tilsvarende Beløb, foruden Hefte og Ekstrabog faas et Katalog over Biblioteket, Cellen maa hygges med Blomster, Spejl, Billeder og en Læneskammel, det er tilladt at være en Time længere oppe og brænde Lys, i en ugentlig Ekstratime drives Gymnastik og Idræt, og hveranden Søndageftermiddag er der en Foredrags- eller Forelæsnings-time. Kun Fanger i 1' Klasse kan foreslaas til nogen Slags Benaadning eller foreløbig Løsladelse. Forf. betoner Enkeltcellens Fortrin som gunstig for opdragende Paavirkning; naar dog Fællesskab bør optages som Led i Progressionen, skal dette bl. a. tjene til at prøve, om den indvundne Forbedring kan holde sig udenfor Afsondretheden, og til at faa bedre Indblik i Fangens Karakter. Skadelig Paavirkning maa søges undgaaet ved Opsyn og ved Udskillelse af farlige Elementer, hvorhos det maa erindres, at Fællesskabet ikke udstrækkes

til Sove- og Spisetider, men kun omfatter Arbejdstiden. Efter Gennemløbet af Klasserne er der Trang til et Mellemtrin mellem Fængsel og fuld Frihed; at etablere særlige Mellemtrins- eller Frituftsarbejdsanstalter er ikke praktisk, derfor anbefales den betingede Løsladelse eller Strafabrydelse med en passende lang Frist og under et effektivt Tilsyn, der ikke maa være blot politimæssigt, men skal tilsigte at yde den paagældende Støtte. Denne Mellemtilstand er efter Forf.s Mening et Straffettrin og føles som saadant; iøvrigt er det ikke absolut nødvendigt for det progressive System. — Spørgsmaalet er dernæst, hvorledes Klasseoprykningen bør ske. Det gælder om at undgaa en blot udvendig Skematisering og at aabne Plads for Individualisering. I den Henseende er det amerikanske Mærkesystem uheldigt, ogsaa fordi de underordnede Anstaltsfunktionærer kommer til at spille for stor en Rolle ved Tilmaalingen af Mærkerne. I Wittlich ser man bort fra Bedømmelse efter positivt godt Forhold og efter Arbejdsydelsens Omfang, dette sidste allerede paa Grund af Arbejdsøvnernes Forskellighed. Systemet er ordnet saaledes, at man rykker op efter 4 Maaneders Forløb, hvis dette ikke forskertses ved Forseelser mod den vidt detaillerede Husorden. Disse Forseelser er efter deres Grovhed inddelt i 3 Grupper: en Forseelse af 1' Gruppe bevirker Oprykningens Forhaling med 5 Dage, for 2' og 3' Grupperes Vedkommende er Følgen henholdsvis 10 og 15 Dages Forhaling. Paadrages der i Løbet af en Kalendermaaned mere end 30 Forhalingsdage, sættes Fangen ned i 4' Klasse (Straffeklassen), hvilket ogsaa undtagelsesvis kan ske ved en eneste Forseelse af 3' Gruppe. I Straffeklassen er alle Begunstigelser tabt, og Fangen faar ikke Del i Skole- og Gymnastikundervisningen, men maa nøjes med en Gaardtur. For atter at komme op fra Straffeklassen udkræves en helt meldingsfri Maaned; var han forinden Nedsettelsen naaet op i 2' eller 1' Klasse, begynder han efter en saadan dadelfri Maaned forfra i 2' Klasse. For hver dadelfri og flittig Uge kan dog Maaneden afkortes med 1 Dag. Derhos kan Direktøren, naar Oprykningstidspunktet til en højere Klasse er naaet, eftergive indtil 7 Forhalingsdage. De underordnede Funktionærer har kun at skrive Melding om den passerede Overtrædelse, medens Direktøren efter et indgaaende Forhør vurderer denne og bestemmer dens Grad under Hensyn til samtlige Omstændigheder, bl. a. et eventuelt urigtigt Forhold fra vedkommende Funktionærs Side. Der kan yderligere individualiseres ved Tillægsstraffe, f. Eks. Ind-

dragelse af Kosttillæg. — Sporges der nu, hvorfor den mere komplicerede Progression er at foretrække f. Eks. for en Behandling ved Gruppeinddeling af Fangerne, lyder Svaret, at en saadan er meget vanskelig at realisere; en Inddeling efter tidligere Straffe er formel og uden virkelig Værdi, og en Sondring efter moralsk Beskaffenhed kræver et praktisk uopnaaeligt Kendskab til den enkeltes indre Liv. Inddeling mellem Lejligheds-, Vane- eller Erhvervsforbrydere strander paa, at Grænserne er flydende. Progressionen har den store Fordel, at Fangen derunder letter Individualiseringen ved selv at afsløre sit Sindelag, sin større eller mindre Lydighed og Vilje til at ville frem, samtidig med, at denne Vilje og Initiativet stadig styrkes. Fremdeles bevirker Systemet i Wittlich, at det underordnede Personale med Ro og Omhu vaager over Husordenens Overholdelse, da deres Meldinger herom er afgørende for Oprykningen, at der haves en Række lette og dog virkningsfulde Disciplinærmidler, der gør Anvendelsen af Arrest temmelig overflodig, at Direktøren stadig faar Anledning til at tale med og beskæftige sig med de enkelte Fanger, og at Begunstigelserne kommer en Kategori Fanger tilgode, som netop i høj Grad fortjener det, nemlig de beskedne, rolige, ikke fremtrædende, der stilfærdig passer deres Dont uden at forsynde sig mod Reglementet, men ogsaa uden paa nogen Vis at kunne glimre. — Mod Progressionssystemet i Almindelighed er der indvendt, at Forvaltningens Myndighed begrænses for stærkt ved de Fangerne tillagte Rettigheder; her til svares, at da Opdragelse er tilsigtet, er det kun en Fordel, at Fangens Stilling er en Retsstilling. Faren for, at Systemet skal gøre Straffen for mild, kan ikke erkendes, thi det centrale i Straffen, Frihedsberøvelsen, er jo bevaret, og Fordringerne til Fangen stiger sammen med Begunstigelserne. Naar der indvendes, at Progressionens Goder kun tilfalder Fanger med længere Straffetid, altsaa de (formodentlig) slettere, bemærkes, at et læmpet Progressivsystem maaske kan og bør iværksættes ogsaa for Straffe, der blot overstiger 3 Maaneder. Endelig er der fremsat den Indvending, at Systemet vel kan være anvendeligt overfor de unge, men ikke passer overfor ældre Forbrydere, hvem Progressionens opdragende Indflydelse ikke virker paa. Dette er kun rigtigt, hvis ogsaa Straffens øvrige opdragende, forbedrende og afskrækkende Virkning maa antages at prelle af overfor de ældre, hvis altsaa overfor dem Sikringsformaalet er det eneste, hvad man dog vel ikke vil hævde. Noget andet er, at Systemet maa udformes forskelligt overfor yngre og overfor ældre Fanger.

Hefte 3 og 7 indeholder udelukkende Anmeldelser af tyske samt enkelte østrigske, schweitziske og franske m. fl. Arbejder om Retshistorie (Anmelder: *Knapp*), Retsfilosofi (*Tesor*), Strafferet (*Feisenberger, Freudenthal, Rittler* og *Seeber*), Straffeproces (*Kern* og *Beling*), Fængselsvæsen (*Klein*), Kriminalpsykologi og Retsmedicin (*Aschaffenburg*) og »Forskelligt« (*Beling*). Paa Grund af manglende Tid maa *Aschaffenburg* nu stanse sin Anmeldervirksomhed for Tidsskriftet og benytter Lejligheden til, samtidig med at han omtaler 78 nye Arbejder, at give en kort Oversigt over de vigtigste ældre Lærebøger fra de paagældende Omraader. Af skandinaviske Arbejder omtaler han *Vogt*: Samfundssygdomme (Kristiania 1906) og *Kinberg*: Über das strafprozessuale Verfahren in Schweden bei wegen Verbrechen angeklagten Personen zweifelhaften Geisteszustandes nebst Reformvorschlägen (Halle 1913).

Eggenschwyler fortsætter i 4de Hefte en i Tidsskriftets XXXIV Bind paabegyndt Afhandling: »Intellektualismus und Verbrechen«, som er særdeles læseværdig, og som behandler det Spørgsmaal, om en Forhøjelse og Udvidelse af en Befolknings intellektuelle Dannelse virker gunstig eller ugunstig med Hensyn til Kriminalitet. Der tænkes altsaa ikke paa Forøgelse af almindelige Skolekundskaaber eller paa Faguddannelse, men paa den almindelige »højere« Dannelses intelligensforhøjende Virkning med deraf følgende Tendens til Tvivl og Kritik overfor Grund- og Trossætninger, til Frigørelse fra Autoritetstro og til personlig Selvhævdelse. Det er ikke usandsynligt, at en saadan Forhøjelse af Intelligensniveauet i Virkeligheden virker forøgende paa Kriminaliteten, idet Respekten for Normerne nedbrydes, og »Dannelsen« medfører større Fordringer til Livet uden samtidig at forøge Erhvervsevnen. Dog kan intet bestemt i saa Henseende paa-vises ud fra den eksisterende Kriminalstatistik, der arbejder med grove Inddelinger baade af Befolkningsklasserne og af Forbrydelsesarterne. Hertil kommer, at en i denne Henseende brugbar Statistik ikke maatte holde sig alene til de domfældte, men omfatte alle forefaldende Forbrydelser, ogsaa — og navnlig — de uopklarede. Intelligensforhøjelsen vil paa Kriminalitetens Omraade netop sætte sit Spor ved Forøgelsen af de Forbrydelser, som det er vanskeligt at faa opklaret, og i det hele ved en finere, Opdagelse forhindrende Fremgangsmaade ved Begaaelsen af Forbrydelser. Endelig maatte

der tages Hensyn til det Grænseomraade, hvor det straffbare og det ikke-straffbare, men ligesaa umoralske Forhold mødes og glider over i hinanden, og som den intelligente netop vil vælge til sin Operationsplads. Forf. søger Spørgsmaalet belyst bl. a. ved Undersøgelse af de forskellige Trosbekendelsers Kriminalitet: Protestanter, Katholiker og Jøder i Tyskland. Han bemærker med Rette, at da saa godt som alle Forholdsregler, der rettes mod de Intelligensfølger, der bestaa i autoritetsfjendtlig Individualisme og moralsk Skepsis, samtidig vilde ramme de gode, almennyttige Udslag af Intelligensforhøjelsen, vil Staten næppe kunne anvende anden Taktik overfor denne Fare end det rent negative: ikke kunstlig at udklække brodløse intellektuelle, ikke at vække en Trang til Fornødenheder, der ikke staar i Forhold til de paagældendes produktive Dygtighed. En ivrig Stræben efter at forøge Befolkningens almindelige Dannelse i rent intellektuel Forstand er derfor ikke uden Fare, medens enhver Forøgelse af den f a g l i g e Dannelse og Dygtighed kun virker til det gode, ogsaa i Kampen mod Forbrydelse.

I samme Hefte gør *Auer* Rede for en ny, meget detailleret ungarsk Lov om Beskyttelse for Æren (fra 1914). Den almindelige ungarske Straffelovbog foreskriver for Ærefornærmelser i Almindelighed kun Straf af Bøder indtil 1000 Kr. Domstolenes Praksis satte derhos Boderne ret lavt, hvoraf Følgen var bleven, dels at Ærefornærmelser florerede, dels at de krænkede fandt Retsvejen utilstrækkelig og greb til Selvhjælp i Form af Duel eller udenrettlige Ordninger. Derfor fremkom den nye Lov med det Formaal at skabe et effektivere Værn for den personlige Ære. Loven skelner mellem Bagvaskelse (Krænkelse af Agtelsen hos andre) og den egentlige Ærefornærmelse (Angreb paa Individets Selvgæltelse) og beskriver nøje og specificeret Forbrydelsernes objektive Begreb. Subjektivt kræves Forsæt α : Bevidsthed om Retsstridigheden. Bagvaskelse straffes, naar ikke skærpende Omstændigheder foreligger, med Arrest (Haft) indtil 6 Maaneder og Pengestraf indtil 4000 Kr.; begge Straffe idømmes altsaa kumulativt. Ærefornærmelse straffes med Bøde indtil 4000 Kr.; man vilde ikke gaa til ogsaa her at fastsætte obligatorisk Frihedsstraf, og ungarsk Straffelovgivning kender ikke den Ordning, at der for en Forbrydelse kan idømmes alternativt forskellige Strafarter som Bøde og Frihedsstraf. Kvalificerede Tilfælde med højere Straf foreligger bl. a. ved

Bagvaskelse gennem Pressen, begaaet af lave Motiver, og ved Ærefornærmelser, der er udført med særlig Raahed, samt ved Krænkelser mod lovgivende Korporationer og offentlige Embedsmænd med Sigte paa Udøvelsen af deres Hverv. Straffen stiger da for Bagvaskelse til 2 Aars Arrest og 8000 Kr. Bøde, for Ærefornærmelse til 1 Aars Arrest og 6000 Kr. Bøde. Hører den krænkede til de i Loven opregnede Myndigheder eller Korporationer, er det overladt til nærmere betegnede Foresatte eller Tilsynsorganer at begære Paatale, som i slige Tilfælde ikke ønskes gjort afhængig af den krænkedes større eller mindre personlige Æmfindtlighed. Dog skal Paatalen begæres, naar den krænkede forlanger det, medmindre dette vilde stride mod den almene Interesse; har den krænkede nedlagt sit offentlige Hverv, kan Tiltale kun begæres paa hans Ønske. Sandhedsbevis er kun med store Begrænsninger tilladt, nærmest kun som Undtagelse, nemlig naar Sigtelsen eller det krænkende Udtryk er fremkommen for at værne eller befordre en offentlig eller berettiget privat Interesse, naar der allerede er Straf- eller Disciplinærundersøgelse i Gang i Anledning af det paasigtede Forhold, naar det paasigtede Forhold er fastslaaet ved en retskraftig Afgørelse af en Straffemyndighed, og Udtalelsen derhos ikke kun er fremkommet for at fornærme, og endelig, naar den angrebne selv ønsker Sandhedsbevisets Fremførelse tilstedt. Men selv i disse Tilfælde er det kun en Ret for den anklagede at føre Sandhedsbevis; ønsker han ikke dette, kan den angrebne ikke foranledige, at Retten prøver Beskyldningens Sandhed. Og selv i de nævnte Tilfælde er der yderligere væsentlige Indskrænkninger i Adgangen til at føre Beviset, saaledes bl. a., hvis Fornærmelsen har angrebet en Kvindes Ære, idet den tiltalte da kun kan faa Lov at føre Sandhedsbevis, hvis han godtgør, at hans Udladelse var nødvendig for at værne en offentlig eller berettiget privat Interesse. Sandhedsbevis er fuldstændig udelukket i de Tilfælde, hvor det ved en stedfunden retskraftig Retsafgørelse var fastslaaet, at det paasigtede Forhold var ubevisligt, hvor altsaa Retten havde frifundet den fornærmede eller indstillet Forfølgningen mod ham af Mangel paa Bevis. Endnu kan nævnes, at Loven bemyndiger Dommeren til at fritage den anklagede for Straf, saafremt et retsstridigt, provocerende Forhold fra den fornærmedes Side har foranlediget Fornærmelsen. Endelig indeholder Loven særlige Regler om Fornærmelse, bestaaende i, at en Person overfor en Myndighed usandfærdig

angives skyldig i et strafbart Forhold, om Fornærmelser mod afdøde og om Krænkelser af andres Kredit. —

Af 5te og 6te Heftes Indhold bør endnu nævnes en større Afhandling af *Sauer*: »Zur Grundlegung des Rechts und zur Umgrenzung des strafrechtlichen Tatbestands« samt nogle mindre Artikler. Saaledes gør *Rosenfeld* Rede for den nu-gældende Organisation af Forsorgen for løsladte Straffanger i England, hvor man har afskaffet Arbejdsbelønningen baade i Tugthuse og Fængsler, medens Staten til Gengæld til Forsorgsforeningerne tilskyder et vist Beløb for hver løsladt Fange — saaledes c. 5 £ for hver Tugthusfange —, hvorhos disse Foreninger tildels er blevet Statsorganisationer og har faaet deres Virksomhed reglementarisk ordnet. *Lenhard* fremsætter ud fra sin praktiske Erfaring som tidligere Strafanstaltsleder nogle Ønsker om Ændringer i de Bestemmelser, som Udkastene til ny tysk Straffelovbog indeholder om Sikkerhedsforvaring af løsagtige og arbejdssky Forbrydere. *Ruth v. d. Leyen* skildrer de uheldige Følger, som den i Anledning af Krigen udstedte kejserlige Benaadningsakt af 4te August 1914, der omfatter alle for visse Lovovertrædelser domfældte Personer af begge Køn, har haft for Arbejdet med de domfældte unge, der tidligere nød godt af Strafudsættelse med Udsigt til betinget Benaadning. Denne Udsigt var en Spore til Arbejdsomhed, til sædelig Opførsel og til Oprettelse af den skete Skade ved fortjent Løn; efter Benaadningsaktens Udstedelse protesterer de unge — ikke mindst Kvinderne — mod fortsat Tilsyn, og en Mængde af dem glider atter ud i Dagdriveri og Løsagtighed. Det evige Spørgsmaal om *error juris* behandler *Lifschütz* som »den positive Form af god Tro«. *Rissom* undersøger Spørgsmaalet om Krigsfangers strafferetlige Behandling, særlig, hvorvidt disse kan straffes for Handlinger, der er begaaede før Fangetagelsen.—

I Aargangens sidste Hefte behandler *Rixen* Spørgsmaalet, hvorvidt Opholdet paa en Sindssygeanstalt bør medregnes til Fangens Straffetid, hvorved er forudsat, at Sygdommen indtræffer, efter at Strafudstaaelsen er begyndt, et Emne, der ogsaa berøres af to Artikler af *Pietsch* og *Meltgenberg* henholdsvis i 5te og i 6te Hefte. *Rixen* udvikler, at den hidtidige Praksis i Preussen, der besvarer Spørgsmaalet benægtende, gaar ud over en Mængde domfældte, og anfører som Eksempel, at en Fange, der i 1899 blev dømt til 5 Aars

Tugthus, derpaa i 1901 blev sindssyg, hvorefter Straffudstaelsen blev afbrudt og han anbragt paa en Sindssygeanstalt, hvor han forblev i godt 12 Aar, endnu i 1914 havde 2 Aar at udstaa af den ham i sin Tid idømte Straf. En saadan Ordning stiller den sindssyge Fange ringere end den sunde eller den blot legemlig syge. Den er derhos ikke historisk underbygget, idet den preussiske Regering allerede i 1825 udtalte, at det vilde være for haardt slet ikke at afregne Detentionen af en Fange, der var bleven sindssyg, i Straffetiden; i 1841 forordner Indenrigsministeriet, at en Kvindefange, der tilbringer Barselsengstiden udenfor Straffanstalt, ikke kan faa regnet denne Tid med til Straffetiden, da saadant kun gælder for Sindssygdomstilfælde, eller naar en syg Fange forplejes i Fængslet. En ministeriel Resolution af 1858 skelner mellem, om Sindssygdommens Uhelbredelighed er fastslaaet, idet i saa Fald en Kriminalstrafs Fuldbyrdelse er udelukket, hvorfor en Losladelse maa ske, eller om dette ikke er Tilfældet, i hvilket Fald Straffanstalten maa bære Omkostningerne ved Opholdet paa Sindssygeanstalten, og Tiden for dette Ophold maa afregnes i Straffetiden. Efter disse Bestemmelser fulgte saa Straffeprocessordningen for det tyske Rige af 1° Februar 1877, der i § 493 bestemmer: »Ist der Verurteilte nach Beginn der Strafvollstreckung wegen Krankheit in eine von der Straffanstalt getrennte Krankenanstalt gebracht worden, so ist die Dauer des Aufenthaltes in der Krankenanstalt in die Strafzeit einzurechnen, wenn nicht der Verurteilte mit der Absicht, die Strafvollstreckung zu unterbrechen, die Krankheit herbeigeführt hat. Die Staatsanwaltschaft hat im letzteren Falle eine Entscheidung des Gerichts herbeizuführen.« Efter Ordene og efter de i Rigsdagen stedfundne Forhandlinger, der gav Udtryk for Ønsket om en ensartet og for den syge Fange gunstig Ordning af Spørgsmaalet, skulde man vente at finde Afregningen som almindelig gældende Regel i Tyskland, ogsaa for Tilfælde af Sindssygdom. Men saaledes er Forholdet ikke, idet de fleste tyske Stater lader indtræde en Afbrydelse af Straffen, hvis Rest bagefter bliver at udstaa; dette gælder saaledes i Preussen, Sachsen, Hessen, hyppigst ogsaa i Hamburg, Bremen og Elsass-Lothringen, medens Bayern, Württemberg, Baden og Oldenburg har Ordninger, der tillader Afregning. Denne Forskellighed finder sit Sidestykke i den forskellige Maade, hvorpaa andre Stater har ordnet Spørgsmaalet, idet vel de fleste (derunder ogsaa Norge) hjemler, at den Tid, den sindssyge Fange be-

handles som syg, medregnes til Straffetiden eller erstatter denne, mens modsatte Ordninger dog findes f. Eks. i Østrig og i Sverrig, hvor Opholdet paa Sindssygeanstalter ikke gaar af i Straffetiden *). Men det synes overraskende, at den positive Bestemmelse i § 493, der synes klar nok, kan fortolkes forskelligt i de forskellige Dele af Tyskland. Dette hænger sammen med, at Spørgsmaalene om Straffuldbyrdelsen ikke underligger den tyske Rigsrets Paakendelse, men horer under de enkelte Overlandsretter som sidste Instans. For Preussens Vedkommende er Sagen bleven kompliceret derved, at Sindssygeanstalterne ikke er Statsinstitutioner, men indrettes af »Provinzialverbände« eller »Armenverbände«, hvem Sindssygeforsorgen derefter paahviler; derfor gores Anstaltoptagelsen afhængig af, at den syge domfældte er løsladt fra Strafudstaaelsen, ligesom han, naar han atter er rask, afleveres til denne. Hvis man ikke betragtede Straffen som afbrudt, maatte Statskassen betale for Opholdet paa Anstalten, og dette finansielle Moment har sikkert influeret paa Ordningen. § 493 fortolkes herefter i Preussen og de andre fornævnte Stater saaledes, at dens Regel om Afregning kun gælder, f o r s a a v i d t i k k e Strafudstaaelsen forinden Afleveringen til Sindssygeanstalten er afbrudt ved Dekret af rette Vedkommende og i behørig Form, idet Beføjelsen til saadan Straffabrydelse ikke anses anfægtet ved §'ens Bestemmelser. Denne Opfattelse, der jo iovrigt er i Strid med de Humanitetsgrunde, der førtes i Marken ved §'ens Tilblivelse, har atter affødt en Række forskellige og indbyrdes modstridende Afgørelser ved de forskellige Overlandsretter (ogsaa i n d e n f o r Preussen, hvor Breslau og Düsseldorf staar skarpt mod hinanden) med Hensyn til, hvilken Myndighed det tilkommer at dekretere Straffabrydelse, i hvilke Former dette skal ske, om det udkræves, at Fangen har faaet Kundskab om, at han løslades fra Strafanstalten, osv. Imidlertid er de fleste juridiske Forfattere enige om, at det ved Udarbejdelsen af § 493 var Lovgiverens udtrykkelige Hensigt, at der i Reglen skulde ske Afkortning i Straffetiden for den paa et Sygehus — derunder ogsaa en Sindssygeanstalt — tilbragte Tid, og at kun i Undtagelsestilfælde skulde der ske en Af-

*) I Danmark, der ikke omtales af Forf., gælder for Strafanstalterne Anordn. af 13. Februar 1873 § 6, 2. Pkt.: »Naar en Fange som sindssyg indlægges paa en Sindssygeanstalt, skal hans Ophold der henregnes til Straffetiden«. Tilsvarende Regel maa anvendes med Hensyn til Fængslerne.

brydelse af Straffuldbyrdelsen, medførende, at Tiden paa Hospitalet ikke medregnedes som Straffetid. Overensstemmende hermed rettedes der i 1904 af Centralledelsen for Fangeforsorgen i Provinsen Brandenburg en Henvendelse til den Kommission, som var nedsat for at forberede en Revision af Straffeprocessen, hvori det gjordes gældende, at man ved at udsætte Straffuldbyrdelsen, medens den dømfældte laa paa en Sindssygeanstalt, bevirkede en uforholdsmæssig Forlængelse af hans Frihedsberøvelse, som var i Strid med § 493 og antagelig skyldtes Overvejelser først og fremmest af finansiell Art, nemlig Hensynet til at spare Staten for Bekostningen ved Fangens Ophold paa Sindssygeanstalten, et Hensyn, som ikke burde være afgørende, hvorfor det foresloges, at denne Bekostning skulde udredes af Statskassen fra Patientens Aflevering til Sindssygeanstalten indtil den idømte Straffetids Udløb (eller hans inden dette Tidspunkt stedfundne Helbredelse og Tilbagelevering til Strafanstalten). Kommissionen afviste imidlertid denne Henvendelse, idet dens overvejende Flertal holdt paa, at Straffuldbyrdelsesmyndigheden maatte beholde sin Beføjelse til at dekretere Straffafbrydelse, inden Aflevering til Sindssygeanstalten skete, med den Virkning, at Opholdet dersteds ikke medregnes til Straffetiden. At fastslaa en obligatorisk Afregning mentes at ville begunstige Simulation af Sindssyge hos Fanger, der foretrak Hospital for Strafanstalt, og vilde være en ubillig Begunstigelse i Forhold til de sindssyge Fanger, der, fordi de ikke anses for almenfarlige, faar Straffafbrydelse med Ophold i deres eget eller Families Hjem, saalænge Sygdommen varer, og for hvem der jo ikke bliver Tale om Afregning i Straffetiden. Den eneste Vej til at hjælpe paa Fangernes Stilling er efter Kommissionens Opfattelse Oprettelsen af Sindssygeafdelinger som Annekser til Strafanstalterne, hvor Fangen kan behandles uden Straffafbrydelse. Forf. imødegaaar disse Kommissionens Argumenter: Faren for Simulation er ringe, der simuleres overhovedet meget sjælden Sindssyge i Strafanstalterne, og Opholdet paa en Sindssygeanstalts lukkede Afdeling er i Virkeligheden ikke mere tillokkende end Strafanstalten, allerede fordi den faste Tidsgrænse for Indespærringen mangler det førstnævnte Sted. De ufarlige sindssyge Fanger, der faar Lov at bo i deres Hjem, eksisterer kun i Teorien, idet enhver sindssyg Fange, hvis Straf afbrydes, bringes direkte fra Strafanstalten til Sindssygeanstalten. Og Henviisningen til at faa oprettet Anneksanstalter er en Omgaaelse, ikke en principiel

Løsning af Spørgsmaalet. *De lege ferenda* forlanger Forf. en Ordning, der gaar ud paa fuld, uindskrænket og obligatorisk Afregning af Hospitalsopholdet i Straffetiden, hvilken Ordning er paakrævet af Humanitets- og Retfærdighedsgrunde.—

Betegnende for tysk Flid og Arbejdslyst er det, at *Pietsch* under sin Tjeneste som Feld-Kriegsgerichtsral i russisk Polen finder Lejlighed til 2 Mil bag Kampfronten at sammenarbejde sine tidligere gjorte, i Krigen medbragte Optegnelser til et kæseværdigt Arbejde om Straffuldbyrdelsens, særlig Frihedsstraffens historiske Udvikling. Han tillægger Trediveaarskrigen Fortjenesten af at have skaffet Frihedsstraffen Indpas som principal Strafform: efter denne Krigs Afslutning i 1648 oversvømmedes Landene af Forbrydere, dels afskedigede Soldater, dels Bønder og Borgere, som Krigen havde berøvet deres Erhverv, og som nu opretholdt Livet ved Tyveri og Rov. Det blev baade uoverkommeligt og i Forhold til den virkelig herskende Nød for ubarmhjærtigt at anvende de gængse Legems- og Livsstraffe paa alle disse Mennesker; samtidig var der stærk Trang til Arbejdskraft for at udbedre de ødelagte Fæstninger og bygge nye som Følge af de ved Krigen ændrede Landegrænser. Det laa da nær at anvende Tvangsarbejde paa Fæstningen med dermed følgende Indespærring i denne som et Strafmiddel, og dette skete i vidt Omfang; Fæstningsfangerne skulde derhos forplejes, forsynes med Skotøj, Klæder og Værktøj, og de herhen hørende Arbejder paalagdes saa de dertil egnede Fanger; det viste sig, at Fangerne herved kunde gøres til nyttige Medborgere ogsaa fremtidig, naar Straffetiden var udløbet, og hermed var Forbedringstanken opdukket ved Siden af Gengældelse og Afskrækkelse som Straffens Formaal. Vel var der allerede fra Midten af det 16de Aarhundrede oprettet Tugthuse (London 1550, Amsterdam 1595), men disse var oprindelig ikke Anstalter for egentlig Straf, men nærmest Barmhjertighedsasyler for nødlidende og forhuttede Individer samt Arbejdshuse for Vagabonder og løsaglige Kvinder, hvis Optagelse ikke forudsatte en begaaet Forbrydelse. Forf. skildrer derefter den kendte Udvikling i Fængselsvæsenet, der begynder med John Howard, Kampen mellem Cellesystem og Fællesstraf, Progressionens og det irske Systems Principper. Særlig i Preussen har jo Cellesystemet haft svært ved at trænge igennem. En Rigslov om Straffuldbyrdelse har Tyskland ikke, men Vorentwurf til den nye Straffelov-

bog foreslaar nu betydningsfulde Hovedpunkter for Frihedsstraffens Iværksættelse: Tugthusfanger skal være mindst 6, Fængselsfanger mindst 3 Maaneder i Enkeltecelle, og Cellen kan uden Fangens Billigelse bibeholdes i et Tidsrum af indtil 3 Aar. Unge Personer skal holdes ganske afsondrede fra voksne Fanger. Den foreløbige Løsladelse ordnes i Detaillerne. Betinget Benaadning erstattes med betinget Domfældelse, anvendelig for Domfældelse til Fængselsstraf, der ikke overstiger 6 Maaneder. —

Endelig skal nævnes, at *v. Liszt* i en Opsats retleder den tyske Udførselshandel overfor Frygten for at komme i Konflikt med Landsforræderibestemmelserne gennem Handelssamkvemmet. Salg til Udlandet i Strid med et Udførselsforbud straffes som saadant kun efter Toldlovgivningen eller den specielle Bestemmelse i Bekendtgørelse af 30. September 1914 (Bøde og Fængsel). Udførsel af Varer til neutralt Udland — det være sig i Strid med Udførselsforbud eller ej, det være sig absolutte eller relative Kontrabandeverer — kan kun rammes af Landsforræderibestemmelsen, naar Salget bevislig betyder en indirekte Levering til fjendtlig Stat gennem en Opkøber i neutralt Land. Vareudførsel til fjendtligt Udland vil altid være at straffe som Landsforræderi, naar det drejer sig om absolut Kontrabande (Genstande, som udelukkende anvendes til Krigens Behov, og som derfor altid maa formodes at skulle tilgaa den fjendtlige Stat selv); er det relativ Kontrabande, der udføres, vil Muligheden af at straffe for Landsforræderi afhænge af, om Varerne direkte eller indirekte er bestemt til den fjendtlige Stat selv.

Olaf Haack.